

ВІДГУК

опонента доктора психологічних наук, професора

ОСЬОДЛА Василя Ілліча на дисертацію ЧУПІНОЇ Катерини Олександрівни
«Соціально-психологічна реабілітація студентів з обмеженням життєдіяльності
засобами інклюзивного туризму», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії у галузі знань

05 – Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 – Психологія

Актуальність дослідження. Тема дисертаційної роботи є актуальною й зумовлюється потребою розроблення сучасних науково обґрунтованих психологічних підходів, щодо соціально-психологічної реабілітації осіб з обмеженням життєдіяльності. Успішна інтеграція здобувачів з обмеженням життєдіяльності в освітнє середовище, залучення їх до позанавчальної діяльності, участі в неформальних заходах, розвиток лідерських якостей та комунікативних навичок вимагає створення цілісної системи психолого-педагогічного супроводу та врахування сучасних підходів до організації освітнього процесу у ЗВО.

Актуальність вивчення проблеми соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженням життєдіяльності обумовлена також необхідністю забезпечення оптимальних умов професійного становлення учасників освітнього процесу, розвитку їх здатності до самовдосконалення та саморозвитку, протистояння негативним проявам інвалідності і в такий спосіб становлення як особистості та фахівця. З огляду на це, можна вважати, що тема дисертаційного дослідження Чупіної К. О. є соціально значущою, недостатньо вивченою в психології та відповідає викликам сучасного освітнього процесу.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Базові методологічні параметри дослідження (актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи, наукова новизна, практичне значення) сформульовані коректно та грамотно за принципом логіко-змістового

взаємодоповнення. Визначені здобувачкою теоретичні та методичні засади дослідження, а також використані методи дослідження забезпечили підґрунтя для виконання поставлених завдань і відповідно досягнення визначеної мети. Огляд наукових джерел засвідчує розмаїття методичних підходів до питання соціально-психологічної реабілітації осіб з обмеженням життєдіяльності. Ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми, комплексне використання апробованих методів і психодіагностичних методик забезпечують надійність і вірогідність отриманих результатів. Вибіркова сукупність є достатньою для отримання достовірних результатів.

Аналіз змісту дисертації засвідчив про наступне.

Поданий матеріал у першому розділі «Теоретико-методологічний аналіз стану дослідженості проблеми соціально-психологічної реабілітації особистості з обмеженнями життєдіяльності у психології» вказує на актуальність обраної тематики. Авторкою здійснено ґрунтовний аналіз психологічних джерел з даної теми, проаналізовано соціально-психологічну реабілітацію, основні міжнародні та українські нормативно-правові акти. Приділено значну увагу виявленню особливостей психолого-педагогічного супроводу здобувачів з обмеженням життєдіяльності у ЗВО та використання інклюзивного туризму як засобу соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженням життєдіяльності. Визначено основні напрямки психологічної реабілітації та задачі соціальної та психологічної реабілітації. Авторкою проаналізовано міжнародний досвід з даного питання та виокремлено кращі практики, які варто впровадити в освітній процес ЗВО України. Окрім того авторкою проаналізовано досвід створення інклюзивних туристичних маршрутів, створення безбар'єрного середовища за кордоном, та особливості залучення осіб з обмеженням життєдіяльності до такого виду відпочину; його вплив на здоров'я та психологічний стан.

У другому розділі «Емпіричне дослідження стану соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженням життєдіяльності у ЗВО» висвітлено особливості психолого-педагогічного супроводу здобувачів з обмеженням

життєдіяльності, програма дослідження та методичне забезпечення, результати емпіричного дослідження. Спираючись на встановлені закономірності, та отримані дані після констатувального експерименту дослідницею представлено структурно-функціональну модель соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженням життєдіяльності. У цьому ж розділі висвітлено основні методи та методики емпіричного дослідження та наведено результати. Так, виявлено, що здобувачі з обмеженням життєдіяльності, порівняно зі здобувачами з нормотиповим розвитком, мають знижений рівень розвитку комунікативних та лідерських здібностей, значної уваги потребує покращення рівня адаптації та включеності здобувачів до громадської активності й участі в неформальних заходах.

Дисертанткою розроблено та обґрунтовано відповідну структурно-функціональну модель, яка складається з організаційного, технологічного та результативного рівня та спрямована на когнітивний, емоційно-вольовий, особистісний та мотиваційний компоненти. Обґрунтовано соціально-психологічну реабілітацію здобувацької молоді в межах ЗВО.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка програми соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженнями життєдіяльності засобами інклюзивного туризму» варто звернути увагу на методологічне обґрунтування моделі соціально-психологічної реабілітації у якому розкрито зміст, структуру програми; викладено результати перевірки її ефективності.

На позитивну оцінку заслуговує авторська модель соціально-психологічної реабілітації яка базується на тренінговій програмі та дозволяє коригувати занижені показники та органічно поєднується з інклюзивними туристичними поїздками та сприяє покращенню рівнів адаптації в освітньому середовищі, рівня комунікативних навичок та збільшенню питомої ваги здобувачів залучених до неформальних заходів та реалізації власних соціальних проєктів. Ефективність програми перевірена за допомогою математичного аналізу за допомогою t-критерію Стьюдента, що дає підстави для висновку, що теоретичні положення та практичні результати дослідження є переконливими, наочними та логічними.

У цілому здійснений аналіз змісту дисертації дозволяє стверджувати, що дослідниця достатньо орієнтується у питаннях соціально-психологічної реабілітації здобувачів, ознайомена із результатами відповідних наукових досліджень українських і зарубіжних авторів, має власну наукову позицію щодо порушеного наукового завдання.

Достовірність і новизна висновків, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу в опублікованих працях

Ознайомлення з дисертацією та публікаціями Чупіної К.О. засвідчує, що дослідниця із належною глибиною і повнотою з'ясувала та обгрунтувала низку нових наукових положень. На наш погляд, особливе наукове значення мають висновки щодо розробки програми упровадження інклюзивного туризму, як засобу соціально-психологічної реабілітації; теоретичного аналізу міжнародних практики щодо супроводу студентів з обмеженням життєдіяльності в умовах ЗВО та розвитку інклюзивного туризму за кордоном; визначення форм та методів соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженнями життєдіяльності та вплив інклюзивного туризму на їх соціалізацію та адаптацію.

Висновки змістовно відповідають поставленим завданням. Робота структурована, є логічною, самостійною, завершеною працею, яка розкриває перспективи подальших досліджень актуальних питань загальної психології у сфері реабілітації.

Дисертаційне дослідження побудоване на широкій джерельній базі (232 найменування, з них 111 – іноземною мовою). Науковий зміст дисертації оформлений відповідно до встановлених державних стандартів. Стиль викладення результатів дослідження відповідає вимогам, котрі ставляться до наукових текстів. Основні результати дисертації опубліковано Основні положення й результати дисертаційного дослідження викладено у 27 (22 одноосібних) публікаціях автора, 5 з яких висвітлюють основні наукові результати дисертації (з них 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні, 1 – у наукометричній базі Scopus), 9 – апробаційного характеру, 13 – додатково відображають наукові результати

дисертації. Наукові публікації за темою дослідження із належною повнотою відображають зміст дисертації. Дослідження є складовою наукової теми кафедри психології «Психологічні аспекти формування творчої особистості вчителя, студента, учня» (номер державної реєстрації – 0111U007546) та наукової держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978).

За загальної позитивної оцінки дисертації Чупіної Катерини Олександрівни, слід висловити деякі зауваження та побажання:

1. На наш погляд, дисертантці варто було здійснити порівняння систем психолого-педагогічного супроводу в різних ЗВО та представити отримані результати у вигляді порівняльної таблиці для наочності.

2. Дисертаційна робота безумовно виграла б, якби авторкою було здійснено гендерний аналіз результатів впровадження авторської програми соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженням життєдіяльності.

3. У дослідженні бажано було б приділити більше уваги розкриттю механізмів реалізації всіх етапів соціально-психологічної реабілітації та адаптації здобувачів з обмеженням життєдіяльності у межах ЗВО.

4. Варто було б описати доцільність застосування апробованих методів реабілітації для соціально-психологічної реабілітації здобувачів з обмеженням життєдіяльності.

Зазначимо, що висловлені зауваження та рекомендації жодним чином не знижують цінності дисертаційного дослідження, переважно, розкривають його перспективи.

ВИСНОВОК

Дисертаційне дослідження на тему «Соціально-психологічна реабілітація студентів з обмеженням життєдіяльності засобами інклюзивного туризму» є завершеною самостійною науковою роботою, яка містить науково обґрунтовані результати в галузі психології і за актуальністю, змістом, обсягом, обґрунтованістю

наукових положень, достовірністю, практичним значенням, якістю оформлення та повнотою викладу повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р. «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її авторка ЧУПНА Катерина Олександрівна заслуговує здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю – 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Опонент:

Начальник гуманітарного інституту
Національного університету оборони України імені Івана Черняховського
Заслужений працівник освіти України, доктор психологічних наук, професор

«08» 12 2021 року

Василь ОСЬОДЛО

Підпис Осьодла Василя Ілліча завіряю:

Начальник адміністративно управління
Національного університету оборони України імені Івана Черняховського
кандидат військових наук

« » 2021 року

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ

